

साईभक्त – आज आणि काल

– श्री. अ. ग. सुर्व
 २/५, चित्तरंजन नगर,
 राजावाडी, घाटकोपर,
 मुंबई-४०० ०७७.

साई ह्या नावात किती अविट गोडी आहे. साई म्हणजे सर्वांची आई. ज्याप्रमाणे आई आपल्या मुलांवर अपरिमित प्रेम करते. ते मूळ गुणांनी चांगले अगर वाईट असो, आईची ममता दोघांवरही सारखीच असते. तद्वत साईसुद्धा आपल्या भक्तांवर समतेने ममता करतात. त्यांचा अनादर करीत नाहीत. एकाद्या चुकत असलेल्या भक्ताला तो चांगला वागावा म्हणून त्याला शिक्षा करतील पण त्यांच्यातून तो चांगला माणूस निर्माण झाला पाहिजे, हीच बाबांची धारणा असते. साईच्या हयातीत त्यांचे जे थोर भक्त होऊन गेले, त्यांत म्हाळसापती, माधव देशपांडे, बुद्धी, दाभोळकर इत्यादिकांचा समावेश करता येईल. सूक्ष्म दृष्टीने विचार केला तर तत्कालीन भक्त साईवर निरतिशय निवाज्य प्रेम करीत होते. साईना ईश्वरासमान मानून त्यांनी आपलं जीवन साईचरणी लीन केले होते. साई हेच त्यांचे दैवत, संसाररूपी गाडा चालविणारी नौका असे वाटत होते. थोडक्यात, त्या भक्तांना साई हेच सर्वस्व वाटत होते. उदाहरणच घ्यावयाचे झाल्यास म्हाळसापतींची अनन्य भक्ती कशी भव्य-दीव्य होती हे आपणास कळून येईल. त्यांच्या आर्थिक परिस्थितीची कीव येऊन एकदा एका व्यापाराने पैसे देऊ केले पण त्यांनी ते नाकारले व आम्ही भक्त खन्याखन्या भक्तीचे पाईक आहोत, पैशाच्या लोभाचे नाही, असे सांगितले. यावरुन त्यांच्या खन्या भक्तीची व थोर मनाची कल्पना करता येते.

आज परिस्थिती जरी बदलली असली तरी भक्तीची कल्पना मात्र बदललेली नाही. पूर्वीपेक्षा बाबांचे दर्शन घ्यावयास लाखो भाविक आज शिर्डीला जात आहेत. वैचारिक भूमिकेतून पाहिले तर लोक काहीना काही अपेक्षा घेऊनच शिर्डीला जातात व हे सहाजिकच आहे. निस्सीम भक्तीची भावना फक्त थोड्या लोकांच्याच अंतःकरणात असते. आपण एकाद्या महान् विभूतीला आपलं दैवत मानले, म्हणजे आपल्या सर्व आशा आकांक्षा त्याच्या चरणी वाहतो. भवितव्याची काळजी त्याच्यावर सोपवितो. खरा भक्त देवाजवळ पैशाची याचना करीत नाही. कां की आपला उदारनिर्वाह त्या महान् विभूतीच्या आशीर्वादानेच चालला आहे, मग भवितव्याची काळजी का करावी? अशी दृढ भावना मनात ठेवूनच साईची भक्ती करतो. अशीही काही मंडळी आहेत की केवळ व्यापारात फायदा व्हावा म्हणून वारंवार शिर्डीला जातात. केवळ फायदा व्हावा हाच शिर्डीला जाण्याचा त्यांचा उद्देश असतो, असेच नाही कां?

बाबांनी भक्तांना दिलेली शिकवणूकही अत्यंत मोलाची आहे. भगवान श्रीकृष्णाने गीतेत ज्याप्रमाणे सांगितले आहे की, “कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन । मा

कर्म फल हेतु भूमा ते संगोङ्कस्त्वकर्मणि ॥ कर्म करण्यापुरताच तुझा अधिकार आहे, फल मिळणे किंवा न मिळणे हे केंव्हाही तुझ्या अधिकारातील नाही, म्हणून तू माझ्या कर्मचे अमुक फल मिळावे, असा हेतू मनात ठेवून काम करणारा होऊ नको, आणि कर्म न करण्याचा आग्रह तू धरू नकोस. फलाची अपेक्षा न करता, रंजत्या गांजलेल्यांना दया, प्रेम, माणूसकी दाखविणे म्हणजेच बाबांची खरीखुरी शिकवणूक आचरणात आणणे होय.

संत तुकारामानी पांडुरंगावर निस्सीम भक्ती केली. त्या भक्तीच्या प्रभावाने तुकारामाला सरस्वतीचावरदहस्त लाभून भगवंतावर अविस्मरणीय अशी साध्या व सोप्या भाषेत अभंग रचना करून भक्तीची व एकात्मतेची शिकवणूक सामान्य जनतेच्या हृदयापर्यंत पोहचविली. आज आपण तुकारामाचे अभंग गाऊन परमेश्वरावरील भक्तीची ज्योत सतत मनात तेवत ठेवण्याचा प्रयत्न करतो आहोत. अशा भक्तीतूनच सामान्य माणसांच्या जीवनाला कल्याणाचा मार्ग मिळून त्याचे जीवन भव्य-दीव्य होण्यास मदत होते. पांडुरंगाच्या दर्शनाला दीडी घेऊन भाविकजन एक ते दीड महिना पायी जात असतात. ह्या सामान्य माणसांना काय मिळवायचे आहे? ईश्वरावरील अलोट भक्तीचा ठेवा. आपल्या भवितव्याचा जरासुद्धा विचार मनात न ठेवता किंवा पांडुरंग आपणास अलोट संपत्ती देणार याचा यत्कीचितही लवलेश मनात न बाळगता फक्त पांडुरंगावरील भक्ती प्रेम हेच जीवनातील इतिकर्तव्य असे मानून पंढरीला जात असतात. यातच परमेश्वरा वरील खरी भक्ती आढळून येते. मानवतेचा प्रसार करण्यास सर्वधर्म एकात्मतेची शिकवणूक संतांनी स्वतःच्या आचरणाने जगाला दिली. “जगाच्या कल्याणा संतांच्या विभूती.”

शिर्डीला साईच्या दर्शनाला जाणारे आम्ही सर्व भक्त, स्वतःच्या तसेच इतरांच्या कल्याणासाठी सर्वधर्मबंधुभाव मनात सतत ठेवून निर्वाज्य मनाने बाबांची सेवा करणे यातच खरी साईची शिकवणूक आचरणात आणण्याचे श्रेय आपणास लाभणार आहे.

: चुकीची दुरुस्ती :

मे, १९८७च्या श्री साईलीलाच्या अंकात साई दरबारातील नवरत्ने – ८ “श्री तात्याबाबा कोते पाटील” यांचे अल्पचरित्र देताना, पान नं. ४४, ओळ नं. १३ वर तात्याबांचे वडील गणपती ऐवजी ‘बयाजी’ छापले गेले आहे.

तसेच ओळ नं. २२ वर “तात्याबाची घरची गरीबी असल्याने, बाबा त्यांना दररोज खर्चासाठी चार रुपये देत असत” असे चुकीचे छापले गेले आहे.

वास्तविक उपलब्ध माहितीनुसार तात्या पाटील कोते हे सधन शेतकरी कुटुंबातील होते व बाबा त्यांना दररोज १० ते १५ रुपये देत असत.

अनावधानाने प्रसिद्ध झालेल्या चुकीच्या माहितीबद्दल दिलगीर आहोत.

– संपादक

माझे दैवत श्रीसाईबाबा

— ताराबाई ह. मांजेकर
झरीहर भैयाची चाळ,
कोल डोंगरी, गल्ली नं. १,
सहार रोड, मुंबई-६९.

'साई' ह्या नावाचा उच्चारच मुळी असा आहे की, तो शब्द उच्चार करताना अंतःकरण पिळवटून शब्द बाहेर उमटतो.

'साई' हे एक जागृत देवस्थान आहे. तुम्ही कोणीही त्यांची कशी ही भक्ती करा, ती साईना मान्य आहे. त्यांच्या पुजेत सोवळे ओवळे नाही, जातीभेद नाही, धर्मभेद तर मुळीच नाही. आज साईच्या निर्वाणाला ६९ वर्षे होऊन गेली तरी साईमाऊली भक्तांसाठी या ना त्या रूपांतून भक्तांमध्ये वावरत असतात. कोणाला स्वज्ञात दृष्टांत देतात, तर कोणाला साक्षात त्यांच्या गुरुरुपांत दर्शन देतात. साईनी आपल्या बीद वाक्यात म्हटले आहे की, तुम्ही जसे मला भजाल तसा मी तुम्हाला पावणार.

आज कालच्या जीवनाच्या वाटा एवढ्या बिकट झाल्या आहेत की, मनुष्याची मती गुंग होते. बाबांनी ह्या सर्व गोष्टीवर यापूर्वीच विचार करून आपणा सर्वांसाठी फार चांगले अनुभव साईचित्रामध्ये लिहून ठेवले आहेत. माणसाने भक्तीभावाने जर त्या पोथीचा वाचून रस प्याला तर त्याला ह्या जगात आहे ते दिवस सुख समाधानाने अंतकाळ पर्यंत काढता येतील.

साईबाबा हे कृष्णाचे अवतार होते. ते वारंवार कृष्णलीला करून भक्तांना दाखवीत. त्यांची सेवा करण्याची संधी ज्या भक्तांना मिळाली, धन्य ते साईभक्ता त्यांना माझा शतशः प्रणाम. एकदा शिर्डीला अचानक फार मोठे सोसाट्याचे वादळ व पाऊस आला. घरे, दारे, गुरे, वासरे सर्व पाण्याने भिजून गेले व सर्व मशिदीच्या निवान्याला आली. जसे कृष्णाने गोवर्धन पर्वत करंगळीवर उचलून धरला व गोकुळवासियांचे संरक्षण केले, तसे साईबाबांनी मशिदीमध्ये निवान्याला आलेल्या माणसांचे संरक्षण केले. ते मशिदीच्या ऊंबरठ्यावर पावसाच्या धारेत उभे राहिले व मोठमोठी आकाशाकडे पाहून गगनभेदी अशी कानठळ्या बसणारी आरोळीवर आरोळी मारु लागले. त्या आवाजाने वरुण देवाला थांबणे भाग पडले. गुरुसमोर देवाचेही चालत नाही. हेच प्रत्यक्षात बाबांनी करून दाखविले. असे आहेत आमचे बाबासाई. साईबाबा आपल्या प्रत्येकाच्या हृदय सिंहासनावर बसले आहेत. जसा ज्याचा भाव, तसा पावे साई देव. आजपावेतो भारतात कोट्यावधी संतांच्या समाध्या आहेत, पण साई सनाधी स्थानाचा महीमा आज दिगंतर दुमदुमत आहे, दुमदुमत रहाणार आहे.

आपण एवढेच करावे

साई साई नाम जपारे मनुजा । पुनरुपी नाही मनुष्य जन्म
कीतीदा तू जन्म घेशी रे मनुजा । अजुनी किती योनी तू फिरणार ॥१॥

या भव नदीतून पार कराया । साईनाथा तूच माझा तासु
अनन्यभावे शरण आले । ने साई तू आम्हा पैलतीरु ॥२॥
मायबाप बंधु सर्व असती परी । कोणी दुःख ना माझे हरु
हिन दिन मी दया सिंधु तू । तुजवीण साई मी निराधारु ॥३॥
आहे मी सत्य अनंत अपराधी । एक वेळ दे साई निजपदी धारु
कनवाळू प्रेमाळू परम कृपाळू तू । साई आम्हा भक्ता कल्पतरु ॥४॥

सुखाचा शोध

— श्री. चकोर आजगांवकर एम.ए.

(उपसचिव शिक्षणखाते)

वाय ११/१७०, सरकारी वसाहत, वांदे (पूर्व), मुंबई-५१.

- मी एक मानव आहे, सुखासाठी तळमळणारा.
- मी अखंड सुखाचा शोध घेतो आहे. मनुष्य जन्माला आल्यानंतर मन, बुद्धि, विचार, प्रयत्न हे सारे मार्ग सुखाच्या प्राप्तीसाठी मी लावले आहेत. प्रथमत: मला वाटते की मी साहित्यकलांचा एम.ए. आहे, मी शासनात उच्चाधिकारी आहे, माझी पत्नी सुशील सुंदर आहे. मुले गुणवान, कर्तृत्ववान आहेत, मला समाजात लौकिक आहे, हेच काय सुख आहे. पण ही जीवनाच्या कलहात अपरिहार्यपणे केलेली धडपड आहे. त्यातून झालेले सहज निष्पत्त आहे. हे काही जीवनाचे प्रयोजन नाही, की सुख नाही! कुद्र अहंकार जोपासणारा हा संसाराचा चक्रव्यूह आहे. त्याहून वेगळे काही श्रेष्ठ सुख आहे, याची जाणीव मला हळूहळू होऊ लागते.
- वर जे मी भ्रामक मिथ्या सुख वर्णिले आहे, ते 'मी' 'माझे' या आसत्तीच्या बंधनांनी बांधलेले माया ममतेचे जाळे आहे. त्या प्रत्येक भ्रामक प्रतीकामागे दुःखाची सावली लपलेली आहे. कारण ईश्वराने जगाच्या निर्मितीच्या वेळीच त्या जीवन कलहाचे फलित हे भ्रमनिरास एवढेच लिहिले आहे. हा जगाचा प्रपंचाचा पसारा शेवटी वैफल्याच्या निर्मितीसाठी ईश्वराने मांडला आहे. हेतू हा की हा भ्रमनिरास झाल्यानंतर जीव हा "सुख हे बाहेर नाही" हे जाणून आतील सुखाचा शोध घेईल.
- ज्यामुळे सुखदुःख या प्रतिक्रिया मनाने निर्माण होतात, त्या अहंकाराचे निराकरण व्हावे यासाठी हे नाटक मांडले आहे. अहंकार व आसत्तीच्या नाशावाचून आतील सुखाचा झारा सापडत नाही, हे सत्य होय. ईश्वराचीच या जगरहाटी मागील एक सुप्त या प्रच्छन्न इच्छा आहे की, 'अस्तित्वाचा अर्थ 'दुःख' हाच आहे'.

मनातील संकल्प, विचार तरंग, गतकालाच्या स्मृती, वर्तमानाचे निष्कर्ष, भवितव्याच्या आशा याहून भिन्न अलिप्त असा मनाचा गाभा आहे. तो निवडशून्य जाणीवीचा (choiceless awarenessचा) आहे. या विरोधाभासात्मक जगात माणसाचे मन सदैव चंचल, तरंगात्मक, प्रक्षुब्ध, व्यग्र असते. या अशांत मनाच्या

वर्तुळाचा मध्य मात्र शांत आहे. मन हे इच्छांचे एक गाठोडे आहे. त्याच्या मध्यभागी शांत राहून आजूबाजूच्या अशांत तरंगाकडे पहावयाचे शिक्षण हे सुखाचा शोध घेण्यासाठी आत्मसात करावयाचे असते. फिरणाऱ्या मनश्चक्राच्या आन्यात न अडकता मध्यभागी असलेल्या शांतिकेंद्रात स्तब्ध राहिल्यास माणूस हा सुखदुखाच्या गतीत सापडत नाही. सर्व साधनाचे हेच मर्म आहे.

● मनाचा तळ शांत ठेवून बाहेरची अस्वस्थता दुर्लक्षता आली पाहिजे. जगाला न चिकट्टा रिथर रहाता आले पाहिजे. मनाच्या एकांतात, अलिप्तप्रवृत्तीत रहा. एक निरागस सहजावरथा म्हणजेच अखंड शांतीचा झरा आहे. सर्व कल्पना, विचार, संकल्प, आशा यांचा त्याग करून निर्लेप वृत्तीने आत्मरत रहाणे, हेच सुखशांतिमार्गाचे द्वार आहे. सान्या उपनिषदांनी, वेदांताने, ऋषीमुनींनी संसाराचा हा अर्थ वेगवेगळ्या शब्दात मांडला आहे, पण अर्थ एकच आहे. याचे विवेचन पुढे जास्त करीन.

“या विश्व नाटकी रंगावे अंगांग
परि अंतर्यामी नसो कुणाचा संग (श्रीसाईंगीतायन)

चला आपण शिरडी जाऊ

चला आपण शिरडी जाऊ	
आशिर्वाद बाबांचे घेऊ	.. धू० ..
बाबा आमचे कल्पतरू	
चला तयांचे चरण धरू	
दोन्ही हात जोडूनी	
सदा तयांचे स्मरण करू	.. १ ..
जाऊनी शिरडी होऊन दंग	
गाऊ आपण दोन अभंग	
करील कोणी त्यांची निदा	
होई तेथे तो शरमिन्दा	.. २ ..
गवाचा येतो साईना राग	
नंतर पडते शिरडी महाग	
चला आता दर्शन घेऊ	
शिरडीला परत जाऊ	.. ३ ..

— कु. प्रशान्त श्रीधर राणे

न्यू एअर इंडिया कॉलनी, ए, १०९, कालिना,
सांताक्रुझ (पूर्व), मुंबई-४०० ०२९.

शिरडी वृत्त जून १९८७

या महिन्यात साईभक्तांची श्रीचे दर्शनासाठी गटी बरीच होती. काही कलाकारांनी श्रीच्या पुढे हजेरी दिली, ती खालीलप्रमाणे—

कीर्तन :—

- १) ह.भ.प. मधुकर गणेश सुर्यवंशी, संस्थान गवई, पुजारी, कीर्तनकार, प्रवचनकार यांची कीर्तने एकादशी व महत्त्वाचे दिवशी झाली.
- २) ह.भ.प. लक्ष्मण महाराज वाकचौरे, शिरडी
- ३) ह.भ.प. चंद्रकांत वजलेवार, नागपूर
- ४) ह.भ.प. सौ. ललीतप्रभा कुलकर्णी, गणेशपुरी

प्रवचन :—

- १) ह.भ.प. नारायणराव जोशी, एनगांव, पिंप्री
- २) ह.भ.प. सौ. मंगला अमलेकर, फरिदाबाद
- ३) ह.भ.प. आप्पासाहेब गोविंदराव डीके, बेलापूर

भजन, गायन, वादन इ. — १) श्री. भिमराव शामराव खंडारे, मंगरुळ २) सौ. उमाताई खंडारे ३) श्री. अनुराग श्रीवास्तव, मुंबई ४) लक्ष्मीरंजन, मुंबई ५) श्री. देवेसकर, मुंबई ६) श्री. विलास वायकूळ ७) सौ. मीना रेळे, माहीम ८) सौ. आसावरी वायकूळ, घाटकोपर ९) श्री. निनाद वायकूळ १०) श्री. आर. प्रतापराजू, पावगडा ११) श्री. कुमार विलास चुडामण विसपूते, शिरडी १२) श्री. एम. नागेश्वर, विजयवाडा १३) श्री. सिद्धेश्वर विठ्ठल पंथीय भजन मंडळ, कागल १४) रमाबाई मुळे, नेर १५) श्री. अनंत एस. पांचाळ, मुंबई १६) श्री. वि.वि. कीर्तने, पुणे १७) श्री. रमेश बेगरुर १८) श्री. जे.व्ही. शोणोय, मुंबई १९) श्री. मधुकर गुजर, खालहेर २०) श्री. के.जी. नायक २१) श्री. एम. रामायन, बरंगुळ २२) श्रीमती रेणु कौशिक, सिमला २३) श्री दत्तभजनी मंडळ, हूकेरी २४) श्री. हरीशप्रसाद जोशी, जबलपूर २५) श्री. सुरेंद्र सकरेना व पार्टी, दिल्ली २६) श्री. मधुसुदन शंकर कुलकर्णी, औरंगाबाद २७) श्री. कांत मधुसुदन २८) श्री. शामसुंदर भगवानराव ब्रह्मपूरीकर २९) श्री. मधुकर पंडीतराव खानोरी ३०) श्री. सदाशिवराव जोशी ३१) श्री. वसंत दत्तात्रय फुलंदीकर, अंधेरी ३२) श्री. दिनकर केशव वेलनकर, गिरगांव ३३) श्री. के. नागविरम गुप्ता, हैदाबाद.

हवापाणी :— शिरडी येथील हवापाणी उल्लम असून रोगराई काही नाही. पावसाळ्यास सुरुवात झाली आहे. परंतु अगदी कमी प्रमाणात पाऊस पडला.

शिर्डीच्या साईबाबांची कथा

(चाल - ही ऐक सत्यनारायणाची कथा)

ही ऐक शिर्डीच्या साईबाबांची कथा ॥ धृ. ॥

एक होतं दुष्काळी गांव

सुंदर शिर्डी हे त्याचे नांव

लोकांची झाली तिंथे धावाधाव

लक्ष देऊनी ऐका हो राव

असाच एक शुभ्र दिवस उजाडला

भूमीत ओमकार हुंदकारला

प्रत्यक्ष साई तेथे अवतरला

येती माणसांचे घोळके त्याला बघण्याला

काही लोक लागले त्याला छळायला

नकार देती तेल देण्याला

साई म्हणती नाही तोटा पाण्याला

पाण्याने पणत्या पेटवूनी प्रकाश केला

श्रीहरी जगज्जेता, झाला शिर्डीचा नेता,

दूर करी लोकांच्या व्यथा ॥ १ ॥

थकला चांद घोडी शोधून

एक फकीर आला कोटून

म्हणे दे चांद चिलिम पेटवून

मी देतो तुझी घोडी शोधून

चांद आश्वर्यचकीत झाला

घोडी मिळताच तो तृप्त झाला

परी विस्तव नाही चिलिम पेटवण्याला

फकीराने चिमट्याने अझी भडकवला

चांद फकीराचे चरण धरी

म्हणे एकदा यावे माझ्या घरी

निघाली वगत शिर्डी नगरी

मागून आली फकीराची स्वारी

अगाध त्याची सुंदरता, थोर त्याची दिव्यता.

झाला सगळ्यांचा पिता ॥ २ ॥

खंडोबा पावला म्हाळसापतीला

फकीर आला त्याला भेटण्याला

आवो साई असे उच्चारला

म्हाळसापती जगी घन्य झाला

आनंद झाला बायजाबाईला

फकीरास बोलवी ती भोजनाला

चढले तेज द्वारकामाईला

झाली सुरुवात न्यायदानाला

लोक म्हणती चला शिर्डीला

भेटू आपल्या साईनाथाला

दुःख सांगू आपुल्या मातेला

मस्तक लावू तिच्या चरणाला

ऐकता साईची वार्ता, आनंद होतो त्याच्या भक्ता,

ऐसी त्याची ही लिला ॥ ३ ॥

— श्री. महेन्द्र जनार्दन गुरुव

द्वारा वामन हरी पेठे,

पेठे बिल्डींग, गनडे रोड, दादर, मुंबई-४०० ०२८.

(सही) सई, साई, सहाय्यी

— श्री. मधुसूदन वामन करंबळेकर

रघुनाथ निवास,

चौबूर (गांवठाण),

मुंबई-४०० ०७९.

श्रीसाईभक्त शिरोमणी 'म्हाळसापती' यांनी सकृत दर्शनी श्रीसाईमहाराजांना 'आवो साई' अशी हाक मारली व तेच नाव बाबांनी अखेरपर्यंत धारण केले, यातही विशेष अर्थ भरलेला आहे.

सही म्हणजे खरे, सत्य असा अर्थ आहे. बोलताना ओघाने सहीचा सई शब्द होतो. आता सही म्हणजे सत्य, सत्य म्हणजे काय? जे असत्य नाही ते. असत्य म्हणजे काय? ज्याचा नाश निश्चित ठरलेला आहे ते. जे आपल्याला डोक्यांनी दिसत आहे. त्याचा नाश निश्चित होणार आहे, किंवद्दना ज्याला जन्म प्राप्त झाला आहे, त्याला मृत्यु हा ठरलेलाच आहे. चंद्र, सूर्य, पृथ्वी सर्व जग हे केवळा तरी नाश पावणारच आहे. मग सत्य काय? असा प्रश्न उत्पन्न होतो.

'ब्रह्मसत्यंम् जगत् मिथ्या' हा सिद्धान्त आहे. ब्रह्म कोठे जात नाही किंवा कोठे येत नाही. 'न वर्धते न क्षीयते' वाढत नाही, कमी होत नाही. सर्व ठीकाणी ओतप्रोत भरुन राहिलेले आहे. ह्या ब्रह्माचा आधार घेऊनच माया कार्य करीत असते. ब्रह्माचा नाश नाही किंवा ब्रह्म ही एकच गोष्ट अशी आहे की, ती कोणाचे उचिष्ट नाही. म्हणून सई म्हणजे (सही) सत्य असणारे बाबा (ब्रह्म) ह्यांनी त्या नावाला मान्यता दिली व

त्या पोटी खालील सिद्धांत मांडला –

“नित्य मी जिवंत, जाणा हेची सत्य, नित्य घ्या प्रचित अनुभवे”

सई (सही) आणि साई ह्यांत फरक काय? असा एक प्रश्न निर्माण होतो. त्याचा थोडासा विचार करू या. ब्रह्माला सगुणरूपात येण्याकरिता मायेचा स्वीकार करावा लागतो. मात्र ब्रह्म मायेचे आधीन नसते तर मायेत राहून मायेपासून अलिप्त असते. जसे आकाश सर्व व्यापी असून सर्वापासून भिन्न आहे. ब्रह्माने मायेचा स्वीकार करून सईचा साई झाला.

स. आई सद्गुरुं माउली.

भक्तांना खरे ज्ञान देणारी व जीव शिवाची भेट घडवून देणारी अशी ही आई आहे.

श्रद्धा आणि सबुरी ह्या नाण्याच्या दोन बाजू आहेत. परंतु नाण्याला आणखी एक बाजू असते. मात्र ती कधीही लक्षात येत नाही. तिचे नाव नाण्याची कडा. कडा आहे म्हणून दोन बाजू आहेत. तसेच श्रीसमर्थसाईबाबा – नित्य जिवंत आहेत म्हणून श्रद्धा व सबुरीला किंमत आहे. चित्रातील वाघावर खन्या वाघाची कल्पना केली तर त्या वाघाला पाहून कुत्रासुद्धा घावरणार नाही. जे खरे ते खरेच. बाबा हे खरे आहेत व रहाणार.

सहाय्यी – “शरण भज आला आणि वाया गेला, दाखवा – दाखवा ऐसा कोणी,” जो मला शरण आला त्याचा सहाय्यी मीच आहे. अर्थात सहाय्यी याचा अर्थ त्याला प्रापंचिक दुःखे राहणार नाहीत, संपत्ती भरपूर मिळेल वगैरे वगैरे. खोट्या अपेक्षा करणे चुकीचे होईल. उलट जो बाबांचा झाला त्याला बाबा नित्य माझे जवळ आहेत. प्रपंच बाबांचाच आहे. बाबांची जी इच्छा असेल त्याप्रमाणे होईल. आपण आपले कर्तव्य मात्र चोख करूया. बाबा मला मात्र आपले पायाचा विसर पाढू देऊ नका. मी तुमचा आहे, सर्वस्वी मी तुमचा आहे. आपण जसे ठेवाल त्यात मी आपले नामस्मरणाने आनंदीच आहे. आपण माझी काळजी घेत आहातच मी आपल्याला जास्त काय सांगणार? सर्व जगत् ज्या ब्रह्माच्या आधारावर चालले आहे, तेच ब्रह्म शिळामाईवर बसून आम्हा भक्तांना आधार देत आहे. नव्हे आईसारखे कुशीत घेत आहे. याहून अन्य ते भाग्य कोणते? साईरामा, दुःख आमचे कर्मनी येतात – तथापि अजूनही आमचे वागणूकीत काही कमी नाही. हे पाहून खरोखर तुलाही वाईट वाटत असेल. सर्व पुराणांचे सार तूच पूर्वी आपले वागणूकीने दाखविलेले आहेस.

अष्टादश पुराणानाम् सारमेकं समृद्धतं

परोपकार, पुण्याय पापाय पर पीडनम्, साईरामा, तू जग पोटात घातले आहेस. तेथे आमचे अपराध पोटात का घालणार नाहीस. प्रश्न एवढाच आहे की, अपराध पोटात घाल असे सांगण्यास आम्हाला लाज वाटत नाही, म्हणजेच आम्ही सुधारत नाही साईरामा, सुख येवो अथवा दुःख येवो प्रपंचात हे चालू राहणार. मात्र तुझ्या नामांतला आनंद, तुझ्या स्मरणाचा आनंदा हा काही आगळा आहे. अमृताचा घट आहे. साईरामा, हाच ठेवा मला नीत्य द्या, मी तुमच्या पायाला शरण आहे.

श्रीसाईबाबांचे महत्त्व

— श्री. शिवानंद शंकररऱ्या हिरेमठ
मु. पो. — कागवाड (बसव-नगर),
ता. अथणि,
जि. बेळगांव.

भारतामध्ये अनेक संत, अवतारपुरुष, सिद्धीपुरुष होऊन गेले. भारत देश म्हणजे संतांचे उगम स्थान. श्रीसाईबाबा श्रेष्ठ संत होऊन गेले असले तरी त्यांना भगवंताचाच मान दिला पाहिजे. त्यांनी आपल्या अनेक भक्तांना श्रीविठ्ठलाचे, प्रभूरामचंद्राचे, श्रीशंकराचे, श्रीअक्कलकोट स्वामींचे दर्शन देऊन तृप्त केले आहे. आपल्या भक्तांवर त्यांनी असीम माया केली आहे. ज्या वेळी समाजात अकर्तव्य स्थापित करण्याचा प्रयत्न करतो, धर्माच्या हानीला कारणीभूत होतो, त्यावेळी मानव प्राण्याला परत कर्तव्य परायण करण्याकरिता, समाजातील निष्क्रियता नष्ट करण्याकरिता भगवंताला रूप देह धारण करावे लागते. जगाचे कल्याण, मानव समाज सुखी क्ररण्यासाठी, त्यांमध्ये परस्पर प्रेम निर्माण होण्यासाठी, मानवामानवामधील जातीभेद नष्ट करण्यासाठी, परस्पर सहकार्य निर्माण करण्याकरिता श्रीसाईबाबा ऐन तारुण्यात पवित्र पावन शिर्डीमध्ये अवतरले. सद्गुरु साईनाथांनी श्रद्धा आणि सबुरी हे दोन अर्थपूर्ण मंत्र जीवनसाफल्यासाठी दिलेले आहेत.

“पैशा भोवती फिरते दुनिया”, हे आजच्या जगाचे सूत्रच आहे. या चंचल लक्ष्मीमार्गे आजही जग धावत आहे. धावून दमत आहे. काहीजण कोलमडत आहेत. तर काहींचा यात्र अंत होत आहे. आजच्या विज्ञान युगात धर्म नष्ट झाल्याने लोक अनेक समस्या घेऊन समस्यांच्या जाळ्यात तडफडत आहेत. या कलीयुगात माणसातील माणुसकी कमी होत आहे. संतांचे चरित्र, अनुभव-कथा, काव्ये, संतांची लीला, रोज वाचन, मनन केल्यास आजच्या मानवी समाजाला मार्ग दाखवितात, मोक्षही प्राप्त करून देतात, यात तीळमात्र शंका नाही.

देशाला आज अनेक समस्या भेडसावित आहेत. मानव संकटांचा मार्ग तुडवीत चालत आहे. आज आम्ही केवळ संसारात (स्वतःच्या) रमून गेलेलो आहोत. या सर्व बाह्य अवडंबरातून आम्हाला सुख न मिळता फक्त संकटाचा, दारिद्र्याचा भार आमच्यावर पडत आहे. परंतु आज आपण नात्यागोत्याच्या मोहबंधनातून, काम, क्रोध, सद, मत्सर, या सर्व अवगुणांपासून मुक्त होण्याची फार नितांत गरज आहे. प्रत्येक वस्तुमात्रात ईश्वर आहे, हे विसरता कामा नये. कर्ता करविता तो नट-नाटकी साईनाथच आहे. पैशाचा, संपत्तीचा, अधिकाराचा, सौंदर्याचा अहंकार बाळगू नका. अहंकारामुळे आम्हाला अनेक व्याधी, अनेक समस्यांची वाट तुडवावी लागते. आज पैसा प्रपंचाचा केंद्र बिंदू आहे खरे परंतु त्या चंचल लक्ष्मी मानेच सतत राहण्याची फार

वाईट व्याधी आम्हाला लागलेली आहे. आज सगळेजण मानापमानासाठी, केवळ खूर्ची टीकविण्यासाठी, धनासाठी, मोठमोठ्या पदासाठी, सुंदर स्त्रियांसाठी हपापलेले आहेत. माणसाचं आयुष्य म्हणजे एक रंगमंच आहे. त्यातील आपण पात्र असून सर्वजण आपापली भूमिका आपापत्या परीने पार पाडतात. साईभक्तांनो, या जगातील किंवा या प्रपंचातील सुख म्हणजे पाण्याच्या बुडबुड्या प्रमाणे आहे. पैसा कुणाचा गुलाम होत नाही, तो माणसालाच आपला गुलाम बनवितो. पाणी हे जसे शरीराचे जीवन आहे, तसे साईनाथांचे मनन, भजन, पूजा, जप-तप, सुखाचा आणि पुण्य मार्गाचा आधार रत्नंभ आहे. धनाची तृष्णा ही दुपारच्या सावलीसारखी फार टिकणारी नाही.

साईभक्तांनो, या अवडंबराची बाह्य सुखांची, काम, क्रोध, मद, मत्सराची, आशा सोडून श्रीसाईनाथांना अनन्य रितीने शरण जा आणि आपले जीवन सार्थक बनवा. साईनाथ आपत्या भक्तांच्या कल्याणासाठी अवश्य धावून येतील, यात तिळ मात्र शंक नाही.

साई – एक कल्पवृक्ष

— श्री. मनोहर गायकवाड
माजरी, जि. बेळगाव,
कर्नाटक.

आपण जी इच्छा धरु ती पुरी करणारा ‘साई’ हा एक कल्पवृक्ष आहे! मात्र या वृक्षाची जोपासना अगदी काळजीपूर्वक केली पाहिजे.

या झाडाला श्रद्धेचे अळे करा. त्यात भक्तीचे जल घाला. दुर्गुणांचे तण उपटून टाका. सद्गुणांचे सोनखत घाला. या वृक्षाला असत्य, ढोग, स्वार्थ, चौर्य, व्यभिचार, अत्याचार, भ्रष्टाचार, व्यसन इ. प्रकारच्या किडीपासून या दिव्य वृक्षाचे प्राणपणाने संरक्षण करा. ‘साई’ नामस्मरणाचा तेजस्वी औषधी फवारा या किडीवर रामबाण आहे! इतके केलेत की मग हवे ते मागा. साईवृक्ष तुम्हाला विन्मुख पाठवणार नाही!

मागणे

भक्तीचा मोबदला साईना देऊन काय मागायचे? पुढील गोष्टी मागा-

- (१) बाबा, आपले नामस्मरण सतत मममुखी होवो।
- (२) नामस्मरणाचा वारसा पिढीपिढीतून संक्रांत होवो।
- (३) शिर्डी वारी करण्यासाठी प्रकृती चांगली राहो।
- (४) तीर्थयात्रा, दानधर्म यासाठी द्रव्य कमी न पडो।
- (५) आमच्या हातून पापकर्म न घडता पुण्यच घडो।

श्री साईबाबा संस्थान, शिरडी

श्री साईबाबा संस्थान प्रकाशित पुस्तकांची यादी

अनु. क्र.	पुस्तकाचे नाव	भाषा	किंमत	पॅकीग व पोस्टेज
१.	श्री साई सत्चरित	मराठी	३१-००	९-०५
२.	—,,—	इंग्रजी	१४-५०	६-५०
३.	—,,—	हिंदी	—	—
४.	—,,—	गुजराथी	१९-००	६-५०
५.	—,,—	कन्नड	१३-५०	८-००
६.	—,,—	तेलगु	१८-००	८-००
७.	—,,—	तामीळ	—	—
८.	—,,—	सिंधी	२२-००	७-५०
९.	श्री साई सत्चरित पोथी	गुजराथी	३१-००	१०-५०
१०.	श्री साई लिलामृत	मराठी	—	—
११.	—,,—	हिंदी	—	—
१२.	—,,—	गुजराथी	६-६५	४-००
१३.	अवतार व कार्य	मराठी	—	—
१४.	स्तवन मंजिरी	मराठी	०-६५	३-५०
१५.	—,,—	हिंदी	१-००	३-५०
१६.	—,,—	गुजराथी	०-९०	३-५०
१७.	सगुणोपासना (आरती)	मराठी	०-७०	३-५०
१८.	—,,—	हिंदी	१-२५	३-५०
१९.	—,,—	गुजराथी	०-८०	३-५०
२०.	—,,—	तेलगु	२-५०	५-५०
२१.	—,,—	सिंधी	१-२५	३-५०
२२.	दासगणूकृत '४ अध्याय	मराठी	१-८५	३-५०
२३.	सचित्र साईबाबा	मराठी/इंग्रजी	४-८०	५-५०
२४.	मुलांचे साईबाबा	मराठी	—	—
२५.	—,,—	इंग्रजी	१-६५	३-५०
२६.	—,,—	हिंदी	—	—
२७.	—,,—	गुजराथी	१-६५	३-५०
२८.	—,,—	तेलगु	—	—
२९.	रुद्राध्याय (अ. ११ वा)	मराठी	०-८०	३-५०
३०.	मार्गदर्शिका (शिर्डी गाईड)	मराठी	—	—
३१.	—,,—	इंग्रजी	—	—
३२.	—,,—	गुजराथी	१-५०	३-५०
३३.	साई दि सुपरमॅन	इंग्रजी	७-२५	४-००
३४.	साईबाबा ऑफ शिर्डी (भरुचा)	इंग्रजी	६-५०	४-००
३५.	साईबाबा ऑफ शिर्डी (प्रधान)	इंग्रजी	३-००	४-००
३६.	अष्टोत्तर शत नामावली	मराठी	१-००	३-५०
३७.	रघुनाथ सावित्री भजनमाला	मराठी	१५-२५	४-५०

श्री साईबाबा संस्थान शिरडी फोटोची यादी

अनु. क्र.	फोटोचे नांव	साईज	किंमत	पोस्टेज व पॅकिंग
१	द्वारकामाई फोटो (प्लॉस्टिक कोटेड)	१७" x २२"	२-८०	५-५०
२.	-,-	१४" x २०"	१-५०	५-५०
३.	-,-	७" x १०"	०-९०	५-५०
४.	दगडावर बसलेले साईबाबा (काळा/पांढरा)	१४" x २०"	०-८०	५-५०
५.	मूर्ती फोटो	७" x १०"	०-९०	५-५०
६.	पालखी फोटो	७" x १०"	०-९०	५-५०
७.	ऑफसेट फोटो	७" x १०"	०-९०	५-५०

पुस्तक आणि छायाचित्रे मिळण्याचे ठिकाण :-

- कार्यकारी अधिकारी, श्री साईबाबा संस्थान,
 पो. शिरडी, ता. कोपरगांव, जि.- अहमदनगर.
- साईनिकेतन, ८०४-बी, डॉ. आंबेडकर मार्ग,
 दादर, मुंबई-४०० ०९४.

मुद्रक : श्री. एम.डी. राजन, गीता ऑफसेट, बी-२३, रॉयल इंडस्ट्रियल इस्टेट,
 नायगांव क्रॉस रोड, वडाळा, मुंबई-४०० ०३१.

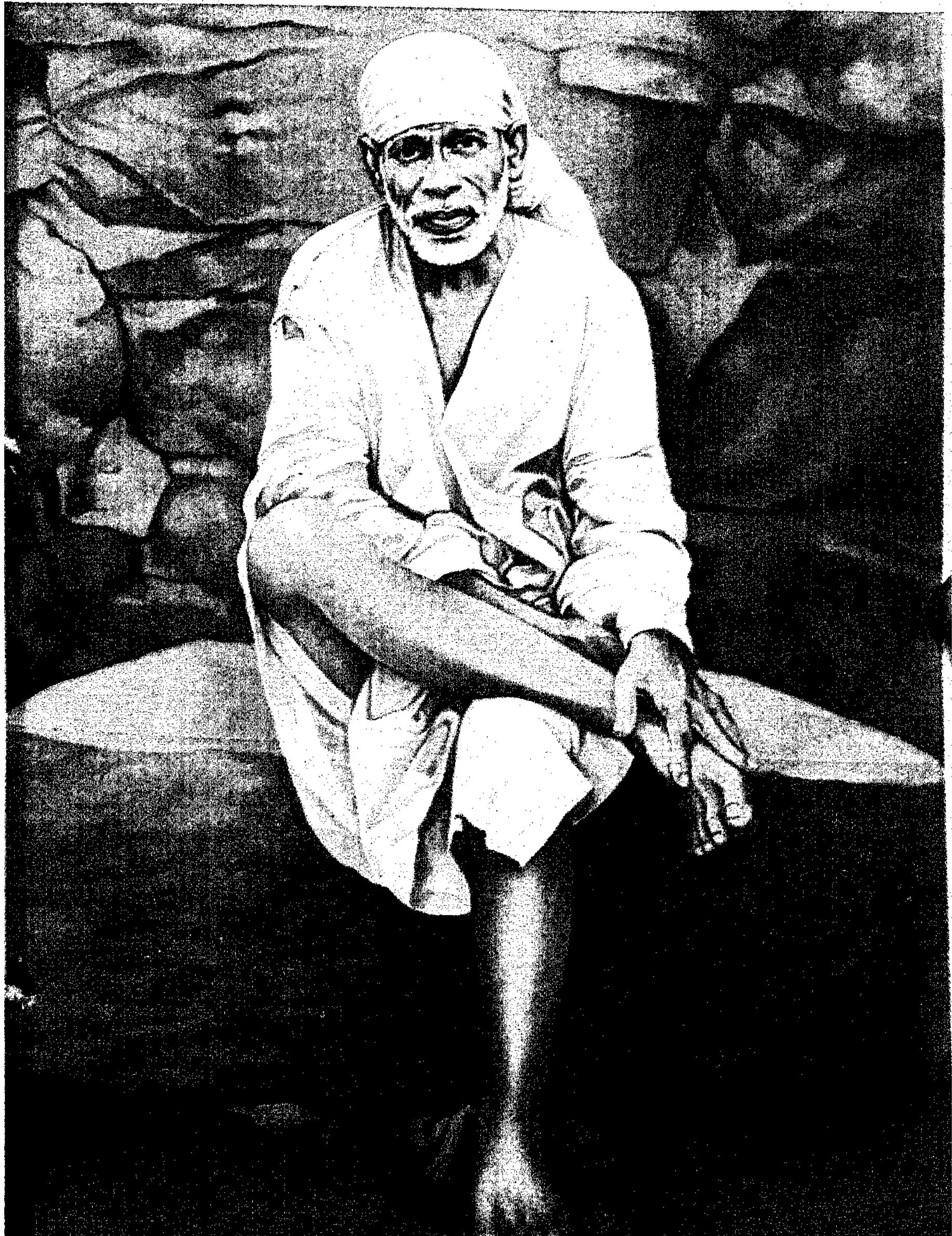
संपादक व प्रकाशक : श्री. रा.द. बने, साई निकेतन,
 डॉ. आंबेडकर मार्ग, खोदादाद सर्कल जवळ, प्लॉट नं. ८०४ बी. दादर,
 मुंबई-४०० ०९४.

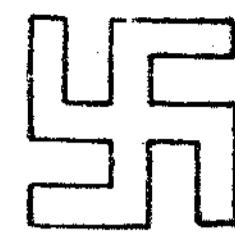
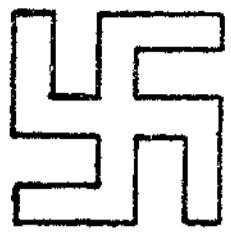
श्री

ऑफिशियल - इंडिया वेब रायवे

श्रीसाईमंडी

श्रीसाईबाबा संस्थान, शिरडीचे अधिकृत मासिक

ऑक्टोबर-१९८७

श्री साईबाबा

श्रीसाईबाबा संस्थान
शिरडीचे अधिकृत मासिक

श्री साईबाबा पुण्यतिथी विशेषांक

संपादक

श्री. रा. द. बने

कार्यकारी अधिकारी श्रीसाईबाबा संस्थान शिरडी

—: कार्यकारी संपादक :—

प्रा. सौ. इंदिरा खेर
एम.ए., पी.एच.डी.
(इंग्रजी आवृत्ती)

श्री. सदानंद चैदवणकर
(मराठी आवृत्ती)

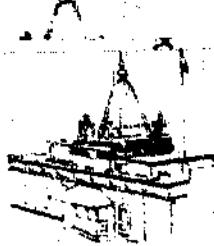
वर्ष ६६ वे]

किंमत २ रुपये
दूरध्वनी : ४९२ २५ ६९

[अंके ७

— कार्यालय —

“साईनिकेतन”, प्लॉट नं. ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर रोड, दादर, मुंबई-४०० ०९४.
वार्षिक वर्गणी रु. १०/- (ट.ख. सह) किरकोळ अंक २ रु. फक्त.

श्री साईबाबांच्या संदेशाचा जगभर प्रसार करणे हे
श्री साईलीलाचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.

रघुनाथ सावित्री साईनाथ भजनमाला

३०

आवडिने नाम जपा जन्मोजन्मी नये धोका ॥
साईनाथ गुरु माझे आई मजला ठाव घावा पार्यी ॥
साईनाथ सद्गुरुनाथ बहु अपराधी घ्या पदरांत ॥
शरण जाई साईनाथा चरणावरी ठेवी माथा ॥

३१

वंदन करि चरणा । गुरु हो ॥धृ.॥
हृदयाकाशी वास करोनी । जीवविलें या दिना ॥गुरु.॥
अगम्य सृष्टी पाहुनि नयनी । विस्मय वाटे मना ॥गुरु.॥
मोह भरला सर्वाठार्यी । प्रबल होति वासना ॥गुरु.॥
भावे प्रेमे करितों सेवा । सार्थ करीं जीवना ॥गुरु.॥

३२

वरपांगी नाम घेतां । देव कैसां येई हाता ॥
घडे जैशी हो करणी । तैशी जडली भोगणी ॥
बौल देतो कोण वृथां । बसल्या जागी खाई लाथा ॥
हृया दृव जरि कां सुटे । तरीच सद्गुरु तया भेटे ॥

३३

शांतिसुखाचा सागर । बाप साई गुरुवर ॥
कृपा साधाया विचार । भक्ति लागे निरंतर ॥
अघटित गुरुची करणी । अनुभवी तोची जाणी ॥
मना जाण रे ही मात । साई-पायी लावी चित्त ॥

या मासिकात प्रकाशित झालेल्या लेखांतील
मतांशी संपादक सहमत आहेतच असे नाही.

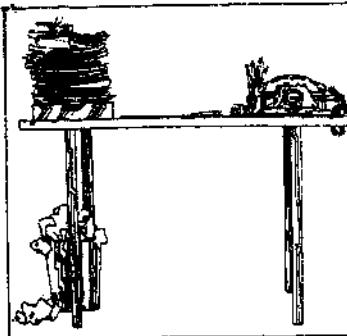
अनुक्रमणिका

क्रमांक	लेख/कविता शिर्षक	लेखक-कवि नाव	पृष्ठ क्रमांक
१	संपादकीय	—	४
२	श्री साईबाबांची महासमाधी	— श्री. मु. ब. निबाळकर	७
३	आशिष घ्याया	— श्रीमती श्री शहाणे	११
४	श्री साईनाथांचा शरणार्थी	— श्री. वि. बा. खेर	१२
५	मी पाहिलेले साईबाबा—१	— सौ. सरोजिनी मुळ्ये	१७
६	श्रद्धेचा आविष्कार	— सौ. कल्पना मंगेश कोरडे	१९
७	माझा साई	— श्री. किशोर तारे	२०
८	साई दरबारातील माणिक आणि मोती – ३	— साईनंद	२१
९	झंकारत ही वीणा	— श्री. नारायण चिपळूणकर	२५
१०	श्री साईबाबा आणि दादा महाराज पाटगांवकर	— सौ. सुनदा एच. दैवज्ञ	२६
११	अध्याय तेरा	— डॉ. सुमन खानवीलकर	३०
१२	कोजागिरी	— सौ. उषा भास्कर जोशी	३३
१३	अनुपम अनुग्रह	— सौ. उषा अधिकारी	३४
१४	श्री साईबाबांचा पैसा (२)	— श्रीमती शालिनी देसाई	३६
१५	ॐ नमो गुरु दत्तात्रेयाय	— श्री. शशिकांत पाठक	३९
१६	आत्मकल्प्याण	— सौ. निर्मला चि. राजे	४३
१७	साईगणेशाचे गाणे	— श्री. महेन्द्र जनार्दन गुरव	४५
१८	साईनाम सोपे हे	— सौ. भावना दामोदर जोऊरकर	४६
१९	सदा मनी बाबा साई	— सौ. भारती म. मोघे	४७
२०	भविष्यकाळ आणि साईसंदेश	— श्री. शं.ल. अवधूत	४८
२१	श्री साईनाम	— श्री. मनोज शंकर बोंदे	५०
२२	श्री. खापडे यांची शिरडी दैनंदिनी	— साईनंद	५२
२३	येणे सोपे टिकणे कठीण	— श्री. अनिल केशवराव रसाळ	५४
२४	साई तव कृपेने फुलू दे मम जीवन	— श्री. रमाकांत पंडित	५६
२५	पू. नानासाहेब ठोसर उर्फ श्री. नारायणाश्रम स्वामी	— श्री. व्ही.के. शेंडे	५७
२६	ज्याच्या पाठी श्री साई, जगी त्यासी भय नाही	— श्री. नंदू लक्ष्मण पाटील	६०
२७	शिरडी वृत्त – जुलै १९८७	—	६१

आकाशात तारका शिरडीत द्वारका साईबाबासारखा देव नाही, देव नाही

संपादकीय

संतचूडामणी भगवान श्री साईबाबांच्या ६९ व्या पुण्यतिथीस त्यांच्याच “श्री साईलीला” या मासिकाचा हा अंक प्रकाशित होत आहे, हा केवळ एक योगायोग आहे. त्यांचे हे मासिक एकावेळी मर्यादित प्रसारित होते पण आज तसे नाही. ते जगभर प्रसारित असून, जिथे जिथे साईभक्तीच्या प्रसार-प्रचार झालेला आहे. तिथे तिथे सोठ्या भक्तीभावाने वाढले जाते. भगवंताच्या या मासिकाची त्यांचे भक्त आतुरतेने वाट पाहात असतात.

अनेक साधुसंतांच्या वास्तव्याने पुण्य पादव झालेला असा आमचा हा भारत आहे. जनतेत दैवी संदेश पसरविण्यासाठी व मानव जातीची दुःख तापापासून मुक्तला करण्यासाठी साधुसंतांच्या रूपाने भगवान या अवनीतलावर वेळोवेळी अवतार घेऊन घेत असतात.

स्वतः श्रीकृष्ण भगवंतानी गीतेत सांगूनच ठेवलेले आहे की, “मी जन्मातीत, रंगलपातीत असलो तरी मानव जातीसंबंधाने वाटणाऱ्या अनुकरेमुळे मी वेगवेगळ्या रूपाने या भूतलावर अवतीर्ण होत असतो. ज्या ज्या वेळी सद्गुणांचा लोप होऊन दुर्गुणांचे प्रबल्य मांजू लागते, नीतीची जागा अनीतीने घेतली जाते, त्या त्या वेळी धर्माचे व नीतीचे राज्य प्रस्थापित करण्यासाठी, सुरक्षितपणाने मार्गवर येण्यासाठी म्हणून मी मानव रूपाने जन्म घेत असतो. मला दुष्टांचे निर्दलिन करून धर्माचे राज्य प्रस्थापित करावयाचे असते, यासाठी मी युगायुगातून वेगवेगळ्या रूपांनी या जगात आलो आहे.” श्री साईनाथ महाराज हे अशा अवतारी महापुरुषांपैकी एक आहेत, यात शंकाच नको.

अहमदनगर जिल्ह्यातील एका खेड्यात श्री बाबा एका सोळा वर्ष वयाच्या मुलाच्या रूपाने अवतीर्ण झाले. त्यांचा जन्म केव्हा व कुठे झाला व त्यांचे मातापिता कोण होते, हे आजवर निश्चितपणे कुणालाही सांगता आलेले नाही. ते अजूनही एक गुपितच आहे. संत कबीरदासजींच्या बाबतीतही हेच नेमके घडलेले आहे.

एक ओडश वर्षीय मुलगा या नात्यानेही त्यांनी जवळपासच्या लोकांनी थकंक व्हावे असे गुण प्रकट केले. अध्यात्मिक दृष्ट्या ते परिपूर्णतेला पोचलेले होते, त्यामुळे त्यांच्या ठायी कितीतरी दैवी गुणांचा समन्वय साहजिकपणे झालेला होता. लोकांनी देवावर श्रद्धा ठेवावी व त्याची मनोभावे भक्ती करावी या हेतूने त्यांनी प्रसंगोपात

किंतीतरी चमत्कार करुन दाखविले, लोकांची दुःखे नाना प्रकारयी होती. कृष्णाला काय तर कुणाला काय हवे होते, त्यांना जे जे हवे होते, ते ते त्यांनी त्यांच्या पदरात टाकले, परंतु त्यात त्यांचा एक अंतीम हेतू होता. तो कोणता? आपल्याकडे येणाऱ्या भक्तांनी ईश्वराभिमुख घावे, त्यांनी भगवंताची भक्ती करुन, नामस्मरण करुन आपले कोट-कल्याण करुन घ्यावे.

श्री साईनाथ महाराजांचे साठ वर्षांपेक्षा अंधिक काळ शिरडीत वास्तव्य होते, त्या काळात हजारो लोकांची दुःखे व त्यांच्या बोट्यास आलेले दैन्य दूर करण्याचा उद्योग त्यांनी अखंड चालविला होता. त्यांची भक्ती मार्गची शिकवण देशाच्या निरनिराळ्या भागात वाच्याप्रमाणे पसरत गेली. त्यामुळे असंख्य लोकांची दुःखे दूर झाली. दुःखितांना जरुर असलेला दिलासा व आसरा मिळाला. ते देहधारी होते, त्या काळात त्यांच्या भक्तांनी देवसदृश श्रद्धा त्यांच्या ठायी ठेवली व त्यांची कृपा संपादून आपापले कल्याण करुन घेतले. आजही श्रीचे दर्शन सौख्य घेतलेले भाग्यवान आहेत, हयात आहेत, ते पण हेच सांगतात. सध्या हयात असलेल्या अशा भाग्यवंतांच्या आठवणी या अंकापासून आम्ही मुद्दाम प्रकाशित करीत आहोत. त्याचा उद्देश हाच की, श्रीचे सामर्थ्य किंती प्रभावी आहे, होते हेच समजावून घेणे हा होय. जे जे कुणी साधक या नात्याने त्यांच्या संभिध आले, त्यांचा मार्ग बाबांच्या शब्दाने व प्रेरणेने निष्कटक झाला. आणि बाबांनी नश्वर शरीराचा त्याग केल्यानंतर तरी काय? पडक्याआड राहून, अदृश्य रुपाने त्यांनी आपल्या प्रेमल भक्तांचे पूर्वी प्रमाणेच त्यांना मार्गदर्शन करण्याचे कार्य, ते आजही करीत आहेत. त्यांनी महासमाधी घेतलेल्यास आता ६५ वर्षांचा काळ मागो पडला आहे. अशावेळी त्यांच्या उज्ज्वल व कल्याणकारक शिकवणूकीचा आपण सर्वांनीच विचार व आवार करणे अत्यंत जरुर आहे.

श्री संत साईबाबांची शिकवण अत्यंत साधीसुधी व आचरणात आणण्यास सुलभ सोपी आहे. आपल्या भक्तांना त्यांच्या कल्याणाच्या दृष्टीने त्यांनी जे काही सांगितले, त्यात अवघड किंवा समजप्यास कठीण असे काहीच नाही. आपल्या उद्योगात सतत राहाणे, ज्ञान संपादन करणे, या जगत वावरत असताना सर्वांशी बंधुभावाने व प्रेमाने वागणे व आपल्या अध्यात्मिक कल्याणासाठी अहर्निश झटणे. आपल्यापुढे शूद भावनांना उभे राहता येऊ नये. आपण नेहमी उच्च व पवित्र वातावरणात दिहार करावा. श्री साईच्या मते धर्म कोणता? पूजा अर्च, ध्यान याच गोष्टी नक्षेत, तर त्याही पेक्षा महत्वाचे आणखीन काही तरी आहे. आम्ही सदाचारी बनले पाहिजे. दुस्त भावनांना तिलांजली दिली पाहिजे. आपल्या दैनंदिन वर्तनात धर्म आढळून आला पाहिजे, कोणताही धर्म हलका किंवा दूषणावह नाही. प्रत्येकाने दुसऱ्याची किंवा दुसऱ्याच्या धर्माची निंदा न करता, स्वधर्मातच राहून व स्वतःचे वर्तन सुधारून आपले नवकोट कल्याण करुन घेतले पाहिजे.

सध्याच्या या अतिशय दगदगीच्या व धकाधकीच्या जमान्यात श्रीच्या या शिकवणूकीचे महत्व अपरंपार आहे. प्रत्येकाने आपल्या परिस्थितीनुरूप वाट्यास जे कर्तव्य आलेले आहे, ते मनापासून प्रामाणिकपणे पार पाडण्यासाठी झाटावे, व आपले

जीवन वाटचास जे आले आहे, तो व्यवसाय चोखपणे करावा. आक्षस हा महारोग आहे. तो आत्मनाश करणारा आहे, त्याचा आपण त्यागाच केला पाहिजे. या जगातच नव्हे तर परलोकातही आपले जीवन आनंदाचे व सुखासमाधानाचे जावे, असे आपणास वाटत असेल तर, आपण सांच्या दुष्ट वासनांचा त्याग करून जीवनात सर्वकष पावित्र्य व मंगलता निर्माण केली पाहिजे.

श्री साईमहाराज आपल्यात वावरत होते त्यादेही आपल्या सतकृत्यांनी व सद्बोधमृताने त्यांनी आपल्या वरील शिकवणूकीचा प्रसाद केला. ते देहाने आज आपल्यात नसले तरी ते आपल्यातून निश्चितच गेलेले नाहीत. आजही अदृश्य रुपाने आपल्या भक्तांना ते जरुर ती प्रेरणा देत आहेतच. व त्याचेकडूनच आपले कार्य करवून घेत आहेत.

आज श्री साईनाथ महाराजांच्या ६९व्या पुण्यतिथी निमित्य आपण सारेच भक्तगण एकत्र जमून महाराजांचे त्रिवार स्मरण करूया, त्यांना लाख लाख प्रणाम प्रदान करूया, आणि त्यांची शिकवण आचरणात आणून आपले कल्याण साधूया. त्यातच आपले व आपल्या जन्मभूमीचे कल्याण आहे. आणि म्हणूनच साईबाबांसारखा देव नाही असे पुन्हा पुन्हा म्हणावेसे वाटते.

ऑल इंडिया साईसमाज, मदास रौप्यमहोत्सवी अधिवेशन – १९८८

ऑल इंडिया साईसमाज, मदास या प.पू. नरसिंह स्वामीजींनी स्थापन केलेल्या विश्वविद्यात संस्थेतर्फे दरवर्षी अखिल भारतीय पातळीवर साईभक्तांचा मेलावा भरविला जातो. येत्या जानेवारी १९८८ मध्ये या संस्थेतर्फे साईभक्तांचे रौप्यमहोत्सवी अधिवेशन भरविले जाणार असून त्याची जोरदार तयारी आतापासूनच सुरु झालेली आहे. जगातील ठिकठिकाणाहून साईभक्त मुद्दाम या रौप्यमहोत्सवी अधिवेशनास सुवना करावयाच्या असतील त्यांनी त्वा त्वरीत श्री. मानद सचिव, ऑल इंडिया साईसमाज मैलापूर मदास ६०० ००४ येथे पाठवाव्यात

शिरडी येथील श्रीसाईबाबा पुण्यतिथी उत्सव

प्रतिवर्षप्रमाणे श्री साईबाबा पुण्यतिथी उत्सव गुरुवार ता. १-१०-१९८७ ते रविवार ता. ४-१०-१९८७ असे चार दिवस साजरा होईल असे कार्यकारी अधिकारी श्री. रा.द. बन्ने हे कळवितात.

श्रीसाईबाबांची महासमाधी

ले. कर्नल मु.ब. निश्चलकर

(निवृत्त)

१/१४ फाईव्ह स्टार अपार्टमेंट्स,
बंड गार्डन रोड, पुणे-४११००९.

श्रीसाईबाबा शके १८४० मिती आ॒श्वन शुद्ध १० मंगळवार, ता. १५ ऑक्टोबर १९९८ रोजी दुपारी २-३० वाजप्याचे सुमारास समाधिस्थ झाले, हे प्रसिद्धच आहे. तसे श्रीसाईसच्चरितात आणि शिरडीत समाधीच्या पायरीवर लिहिलेले आहे. परंतु अध्याय ४३ चे शेवटी वर्णन केल्याप्रमाणे, शिरडीचे ग्रामजोशी लक्षणमामा यांना पहाटे दृष्टांत देऊन, काकड आरती करण्यास कोणत्या दिवशी सांगितले, तसेच बाबांचा देह दुर्घटीच्या वाड्यात देऊलाच्या गाभान्यात केहा व कधी ठेवण्यात आला, याबद्दल निश्चित कल्पना कोणाला नाही.

लक्षणमामांच्या स्वप्नाबद्दल व त्यांनी केलेल्या काकड आरतीबद्दल, एकदा मी कै. बाला गुरुव यांना विचारले असता, त्यांनी बुधवार ता. १६ सांगितली, तर कै. बाप्पाजी रल्पारखी यांच्या श्री. प्रभाकर कोलमकर यांनी घेतलेल्या मुलाखतीत (श्री साईलीला ऑक्टोबर १९८२) गुरुवार ता. १७ म्हटले आहे.

तसेच श्रीसाईसच्चरित अध्याय ४३ च्या खालील ओवीतः—

मग पुढे तें कलेवर। कुठे असावे या विषयावर।

होऊनि छत्तीस तास विचार। घडलें होणार जै होते ॥१५५॥

बाबांनी देहत्याग केल्यावर, तो कोठे व कोणत्या प्रकारे ठेवावा, याचा विचार विनिमय ३६ तास चालला होता, असे म्हटले आहे. हे ३६ तास गुरुवार ता. १८ रोजी पहाटे २-३० वाजता संपतात, म्हणजे बाबांचा देह सुमारे ४० तासानंतर गुरुवारी दिवसा वाड्यात ठेवला गेला असावा, असे होते. परंतु त्यावेळी प्रत्यक्ष हजर असणाऱ्या शिरडीतील काही व्यक्तीना (कै. बाला गुरुव, कै. बाप्पाजी रल्पारखी, कै. मार्त्तेनांगरे) मी विचारले असता, त्यांनी बाबांचा देह दुसऱ्याच दिवशी, म्हणजे बुधवारी ता. १६ लाच वाड्यात ठेवला गेला, असे सांगितले.

दरील शंकेबद्दल काही निश्चित पुरावा मिळावा म्हणून मी प्रयत्न करत असताना, मला श्रीसाईलीलेच्या १ त्या वर्षातील अंक ११ व्याच्या (पौष शके १८४५) पृष्ठ ७८-८१ वर प्रसिद्ध झालेले (श्रीमान बापूसाहेब दुर्घटीयांचे जावई) श्री. गणेश गोविंद नरके एम.ए. (कलकत्ता) एम.एस.सी. (मैचेस्टर) यांनी दि ऑनरेबल श्री. गणेश श्रीकृष्ण खापडे, अँडकोकेट, अमरावती यांना शिरडीहून ता. ५-११-१९९८ रोजी लिहिलेले पत्र वाचण्यास मिळाले, ज्यात वरील दोन्ही प्रसंगाबद्दल अगदी स्पष्ट व निश्चित माहिती मिळ्ये. ती वाचकांना उपलब्ध क्हावी म्हणून व त्यातील बाबांच्या आजापाचे, देहत्यागावेळचे व त्यानंतरच्या उहापोहाचे वगैरे सविस्तर वर्णन वाचकांना आवडेल म्हणून ते पत्रच खाली उद्धृत करत आहे :-

श्री. दादासाहेब यांस

कृ. अ. शि. सा. न. वि. वि. आपण नागपूरला चि. केशवरावला पाठविलेले पत्र त्यांनी इथें ती. बापुसाहेबाकडे पाठविलें व तत्संबंधी माहिती बापुसाहेबांचे सांगण्या वरुन आपणास देत आहें.

सप्टेंबर अखेर माझी पुण्याचे नोकरीची टर्म संपल्यावर मी इथें ता. २ आकटोंबरला आलो. त्या वेळीं श्रीसमर्थ आजारीच होते. ता. २८ सप्टेंबरचे सुमारास श्रीना ताप आला. व त्यानंतर सत्तावे दिवशीं श्रीनीं देह ठेविला. ज्वर २/३ दिवसच होता. परंतु त्यानंतर प्रायोपवेशन केल्याप्रमाणे श्रीनी अन्न वर्ज कर्ले. त्यामुळे दिवसे दिवस शरीरांत शली मुळीच राहिली नाही. समर्थांचे कांही कांही उद्गार निर्याणसूचक होते. परंतु ते कोणाच्याच लक्षांत आले नाहीत. बाहेरील मंडळीपैकीं ज्वर आला तेव्हां फक्त काकासाहेबच इथें होते. परंतु लवकरच त्यांना आपण होऊन मुंबईस पाठऱन दिलें. पुढे समर्थांचे प्रकृतीचे वर्तमान ऐकून ते पुन्हा निर्याणाचे पूर्वी ३/४ दिवस एथें आले. १॥२ वर्षापासून नानासाहेब निमोणकर श्रीसमर्थांचे निकट राहून रात्रंदिवस सेवा करीत असत हौं आपणांस माहिती असेलच. ह्याशिवाय, बुटी, जोग, भाटे, माधवराव वगैरे मंडळी शिरडीस होती. श्रीसमर्थांचे दिवसांतून दोन वेळ लैलेवर, गांवांत मिक्केला जाणे वगैरे कम, शरीर अगदी विकळ होईपर्यंत चालूच होते. तसेच चावडीत जाणे वगैरे काथमध छोरें. श्रीसमर्थ फेरी वगैरेला पायांनीच जात. परंतु दोन्ही बाजूला धरणरांना (बापु साहेब बुटी व निमोणकर) बहुतेक श्रीना उचलूनच न्यावं लागे. पुढे निर्याणाचे पूर्वी १॥२ दिवस ह्या फेन्या व सकाळची मिक्का वगैरे बंद झाली. श्रीसमर्थ “चिंता करु नका” वगैरे म्हणून सर्वाना धीर देत असत. प्रयाणाचे वेळेचा पत्ता कोणालाच लागू दिला नाही. श्रीसमर्थ अखंड सावधान होते व शेवटले सेकंडापर्यंत सावध होते व धीर देत होते. मंगळवारी ता. १५ आकटोंबरला दुपारचे आरतीनंतर बापुसाहेब काकासाहेब वगैरे मंडळीना घरोघर जेवावयास पाठवून दिलें. ही सर्व मंडळी मशिदींत श्रीसमर्थांची आशा रीतीने त्यांना घरोघर पाठवून आपण तिकडे इहलोक सोडून प्रयाण केले. त्यावेळीं जवळ लक्ष्मीबाई (पाटलीण) बयाजी, भागूजी, बाळा शिंयाचा लक्षण, नानासाहेब निमोणकर व आणखीं कांहीं मंडळी हजर होती. माधवराव देशपांडे खालीं पायरीवर बसले होते. लक्ष्मीबाई पाटलीणीला खिशांतून कांहीं रुपये (९ रुपये) काढून दिले व थोड्या वेळांने म्हणूं लागले “अरे आतां मला इथें बरें वाटत नाहीं, वाढ्यांत (बापुसाहेब बुटीचे दगडी वाढ्याचा उल्लेख श्री “दगडी वाडा” “वाडा” ह्या शब्दाने करीत) घेऊन चला म्हणजे बरें वाटेल. हीच शेवटची आज्ञा व पुढे ह्याचप्रमाणे झालें, बयाजीचे अंगावर प्राण सोडला. श्रीसमर्थ नेहमी प्रमाणे बसलेलेच होते. संबंध दुखप्पांत श्रीसमर्थ बसूनच असत. चावडींत थोडा वेळच कायतो थोडे लांब होत असत. श्रीचा श्वास हलका होऊन लागला. भागूजीचे लक्ष रेले व त्यांनी नानासाहेब निमोणकर खालीं

बसले होते त्यांना सागितले. नानासाहेब पाण्याची झारी घेऊन समर्थनां पाणी पाजू लागले तां पाणी तोडांतून बाहेर येऊ लागलें त्या सरशी त्यांनी “देवा” म्हणून मोठ्याने किकाळी मारिली. श्रींनी एकदां डोळे उघडून पाहिलें व हलकेच “आ” म्हणून होकार दिला व प्रयाण केले. नंगळवारी (ता. १५ ला) दुपारी २। चे सुमारास देह ठेविला.

श्रीचे वाड्यांत नेण्याचे उदगार लक्षांत घेऊन सर्वांनी बापूसाहेब बुटीचे वाड्यात श्रीचा देह ठेवण्याचा बेत केला व त्याप्रमाणे देवलाचे गाभान्यांत श्रीना समाधी देण्याकरिता खोदकाम सुरु झाले. सायंकाळी राहत्याहून फौजिदार वारै आले व हाच निश्चय कायम झाला. जेथे श्रीोपाळकृष्णाच्या मूर्ति रथापण्याचा बेत होता तेथेच श्रीची समाधी झाली. त्या मजबूत गाभान्याले खोदकाम रात्रभर चालू होते. दुसरे दिवशी थोडे विघ्न आले. सकाळी मुंबईहून अमीरभाई आले व कोपरगावचे मामलेदारसाहेबही येऊन पोंचले. फूट झाली. कांहीं मंडळी श्रीना बाहेर शेतांत घेऊन जाण्याविषयी आश्रह धरून बसली. मामलेदार साहेबांनी मते घेतली. तेहां दोन विरुद्ध एकमते श्री. बापूसाहेबांचे वाड्यांत श्रीना ठेवण्याविषयी दिसून आली. मामलेदार साहेब नगरचे कलेक्टराकडे प्रकरण सोंपवू लागले व त्याप्रमाणे काकासाहेब दीक्षित नगरला जावयास सिद्ध झाले. तेहां श्रीचे प्रेरणेने विरुद्ध मंडळीनी अनुकूल मते देण्याचे ठरवून सर्वानुभरं बापूसाहेबांचे वाड्यांत समाधी करण्याचा बेत कायम झाला. बुधवारी सायंकाळी एकादशीचे दिवशी श्रीचा देह मिरकत आणून वाड्यांत देऊळाचे गाभान्यांत ठेवण्यांत आला. त्या जागेला आलेली शोभा आतां प्रत्यक्ष येऊन पाहित्याशिवाय कलायाची नाही. देऊळाचे गाभान्याची लोकीरुंदी सुद्धां असावी तेवढीच भरली. वाड्याचं काम हाती घेतले तेहां श्रीसमर्थ इतकी पुढे शोभा करतील अशी कल्पनाच नव्हती. कल्पना होणार कशी? श्री नेहमी म्हणत की “आम्ही वाड्यांत जाऊन राहू?” परंतु श्री हयात असतांना कोणाला ही पुढची इच्छा व्हावी? वाड्यांत समाधीजवळ मन फार आनंदांत असते. शिरडीत मनाला पूर्वदत्य आनंद होतो. श्री. बापूसाहेबांचे भाग्याची थोरवी कोणी वर्णन करावी. प्रत्यक्ष देव धरीं येऊन बसले, देऊळ बांधले, त्याचे श्रींनी सार्थक करून दाखविले. इथें आतां पूजा. अर्चा सर्व प्रकार हिंदू तज्ज्ञाने पूर्णपणे चालू आहेत. कसलीही आडकाठी होण्याचा संभव नाही. “भेट लोकांची” बाजू देवानी समाझली व स्यत द्या देह त्याचे हवाली केला. निर्याणाचे पूर्वी ४:५ दिवस सोनीचे आईला बोलावून श्रींनी सागितले होते “आतो मला मशिदीचा कंटाला आला, चावडीचा कंटाला आला, आतो मी वाड्यांत जाऊन बसेन तेथें भेट लोक माझा सांभाळ करतील.” जोगांचे ताईला ४:५ वर्षांपूर्वीच हात धरून आणून सागितले होते “ही हगदोडीची जागा माझी आहे. इथे दगडी इमारत होईल तेथें मी बसेन—वगैरे” श्री समर्थाचे संकल्प पूर्वीच ठरलेले होते असे दिसते. परंतु श्रींनी कशाचाच कधीही उघड तप्ता लागू दिला नाही. आतून प्रेरणा करून सर्व काम करून घ्यावयाचे. असो फटर आनंद झाला श्री. बापूसाहेबांवर आतो विशेष जिवाबदारी पडली आहे. देऊळाचं काम पुरे करावयाचे आहे. श्रीचे पूजेअर्चेला कायमचं स्वरूप द्यावयाचे आहे. तें आता समाधी सोडून जातील असें भला वाटत नाही.

श्रीनी निर्याण केल्यावर ठिकठिकाणीं दृष्टांत दिले. सकाळीं लक्ष्मण भटाला दृष्टांतांत येऊन सांगितले की, “तो बापूसाहेब निजला आहे, चल ऊठ माझी काकड आरती कर” त्याप्रमाणे लक्ष्मण भटांनी स्नान करून बुधवारीं सकाळीं मशिदीत जाऊन देहांधी पूजा आरती केली. पंढरपूरला मंगळवारी दासगणूद्यें दृष्टांतांत जाऊन सांगितले की, “मशीद पडली माझे अंगावर “बख्खळ” फुले घारांवयास या.” ता. २७ आकटोबरला श्रीचे तेरावे दिवशीचा मोठा उत्सव झाला. ठिकठिकाणाहून भक्त मंडळी आली होती. मंडान्याकरिता लाडवाचे प्रयोजन केले होते. भांडान्यांधी वर्गणी रु. २४०० पर्यंत जमली होती. नानासाहेब चांदोरकर वरैरे सर्व मंडळी. एथें जमली होती. पूर्वी श्री. राधाकृष्णाबाई गेल्यापासून भक्तमंडळींनी वर्णणी करून “कोठी” ही संस्था चातविली होती. श्रीसमर्थाचे पूजेअर्चेचा सर्व खर्च त्यांतूनच चालत असे. ती कोठी अजूनही पूर्ववतच चालू आहे. तूरुं मंडळींनी एक पंधरा इसमांची कमिटी नेमिली आहे. श्री. बापूसाहेब बुर्टीना तिचे अध्यक्ष निवडले आहे. व ते व्यवस्था करतील ती प्रमाण अशी व्यवस्था ता. २४ डिसेंबर पर्यंत ठरली आहे. नाताळांत ता. २४/२५/२६ ला सर्व भक्तमंडळी एथें शिरडीला येणार आहेत तेव्हां श्रीचे संस्थाना करिता नियम वरैरे होऊन संस्थेला मूर्ति स्वरूप देण्यांत येईल. तेवेळी आपण. एथें जरुर येण्याचें करतील. पत्र सविस्तर घाईघाईने लिहिले आहे. लिहिण्यातील चुंका माफ करतील. मी दोन तीन दिवसांनी नागपूरला जाणार आहे, तेथे मेटीअंती आणखी वर्तमान सांगेन. कलावे लोभ असावा ही विनंती.

आपला नम्र
गणपती नरके

ता.क. :- श्रीचा देह २४ तासाचे वर राहूनही stiff झाला नाही. दुसरे दिवशी तोडांतून थोडें रक्त येत होते, हात पाय इकडून तिकडे मोकळे हलत असत. कफनी फाळून काढावी लागली नाही. शोवटची कफनी वाढ्यांतच आपले घरी आहे.

वरील पत्रावरून खालील गोष्टी स्पष्ट होतात आणि त्या नरकेसारख्या परदेशात उच्च शिक्षण घेतलेल्या, पुण्याच्या इंजिनिअरीग कॉलेजमध्ये भूर्गम आणि रसायन शास्त्राचे प्राध्यापक असलेल्या गृहस्थाने प्रत्यक्ष पाहून ३ आठवड्यांचे आंतच लिहिलेल्या असल्याने त्यातील वेळ, तारीख व वार अगदी बिनचूक असण्याबदल कोणालाच शंका राहणे शक्य नाही :-

- (१) बाबांनी मंगळवार ता. १५-१०-१९९८ रोजी दुपारी २-३० चे सुमारास देहत्याग केला.
- (२) बाबांनी बुधवार ता. १६-१०-१९९८ रोजी पहाऱे लक्ष्मणमामांना स्वप्नांत दृष्टांत देऊन काकड आरती करण्यास सांगितले व त्याप्रमाणे त्यांनी मशिदीत जाऊन बाबांच्या देहांधी पूजा व आरती केली. नंतर दुपारी बापूसाहेब जोगांनी माध्यान्ह आरती केली. मंगळवारी १५ तारखेला बाबांनी देहत्याग करण्याआधी नेहमीप्रमाणे दुपारची आरती झालेलीच होती. म्हणजे बाबा समाधिस्थ

झाले तरी आरतीला खंड पडला नाही. बाबांची तशी इच्छाच असावी. म्हणूनच शुद्धाचित त्यांनी लक्ष्मणमामाला जागविले आणि आरती करावयास लावली. लक्ष्मणमामासारख्या कर्भठ ब्राह्मणाने व ग्रामजोशाने प्रेताचीही नेहमीप्रमाणे आरती केल्यामुळे त्याच्या योग्यायोग्यतेबदल शंका कोणाला राहिली नाही.

(३) बाबांचा देह द्वारकामाईतून उचलून त्याची गावातून मिरवणूक काढून बुझीच्या वाड्यात बुधवार ता. १६ रोजी एकादशीचे दिवशी सायंकाळी ठेवण्यात आला.

'आशिष घ्याया'

आशिष घ्याया शिरडीस येते
हरवून मी तव पायी रमते ॥१॥

सांगू कसे रे साई तुजला
भाव मनीचा पायी वाहिला
देहभाव मग कोठे उरला
चरणी तुझिया लोळण घेते ॥२॥

किती दिसांच्या मनी सांचल्या
सुखदुखाच्या जखमांच्या खपल्या
येऊनी पायी तुला सांगण्या
मन माझे रे आतुर असते ॥३॥

जवळी येता काय सांगू मी
आनंदे मन भरूनी जाते
मनी ठरलेले हितगूज सारे
तुला पाहता मनीच राहते ॥४॥

तुझ्या दर्शने मिळते शांती
आणिक नुरते कसली भ्रांती
तुझ्याच रूपे या जन्मी मज
असे मिळाले दुर्लभ नाते ॥५॥

परि सांगते तुला ठाऊके
काय करावे माझ्याकरिता
हुऱ्ये भरल्या हऱ्या जीवाला
काय हवे अन् काय नको ते ॥६॥

सतत दर्शन आणशील तू
हाच धरोनी मनी भरोसा
काही नाही दुजे मागणे
चरणी येता सौख्यच मिळते ॥७॥

श्रीमती श्री शाहाणे

लक्ष्मी निवास, रा.ग. गडकरी पथ,
सि.के.पी. हॉल जवळ,
डोंबिवली (पूर्व).

श्री साईनाथांचा शरणार्थी – २८

लेखक : ब्रह्मीभूत स्वामी साईशरणानंद
अनुवादक : वि.बा. खेर

‘श्री साईनाथांचा शरणार्थी’ ह्या लेखमालेचा हा शेवटचा २८ वा लेखांक आहे. एप्रिल १९८५ मध्ये ही नाविन्यपूर्ण लेखमाला सुरु झाली, व ती सातत्याने प्रकाशित होत राहिली. “श्री साईनाथने शरणे” ह्या स्वतः स्वामी साईशरणानंद यांनी गुजराथी भाषेत लिहिलेल्या आत्मकथेचा हा संपादित मराठी अनुवाद आहे.

स्वामी साईशरणानंदजी हे साईच्या सहवासात कसे आले, त्यांना श्रीच्या सानिध्यात कोणकोणते आध्यात्मिक अनुभव आले, श्रीनी त्यांची घडण कशी केली व महासमाधी नंतर सुद्धा स्वामीजींचा श्रीच्या प्रेरणेने कसा पारमार्थिक विकास होत गेला, याची ही रम्यकथा आहे. आमच्या साईलीला वाचकांनी ह्या लेखमालेचे उत्स्फूर्त स्वागत केले आहे.

मूळ गुजराथी ग्रंथ ३९९ पृष्ठांचा असून मुंबईच्या श्रीमती उषाबेन मधुसूदन भट यांनी तो प्रकाशित केला आहे. सदर पुस्तकाची किंमत ३० रुपये आहे.

— का. सं.]

स्वामी साईशरणानंदजीचे त्यांच्या अखेरच्या काळातील एक अप्रसिद्ध छायाचित्र.

१२ डिसेंबर, १९५३ रोजी डाकोरहून अहमदाबादला जाऊन, तेथून १४ डिसेंबरला तलोदला गेलो व घनश्यामभाईच्या घरापासून काही अंतरावर असलेल्या शंकराच्या देवळात पुजान्याच्या खोलीत मुक्काम केला. तेथे ६ जानेवारी, १९५४ च्या सुमारास (कदाचित एक दोन दिवस अगोदर) जागृतावस्थेत उघड्या जबड्याच्या

सिंहावर आरुढ झालेल्या भवानीदेवी—उमादेवीचे सुंदर दर्शन झाले. नंतर लगेच उपनिषद द्वारा महावाक्यांचा उपदेश *मिळाला. कदाचित मी समजेन की, हा माझ्या क्रत्यनेचा आभास आहे व महावाक्यांचा उपदेश भगवान शंकरांनी केला नाही, म्हणूनच की काय भगवान शंकरांनी ओळख दिली आणि सांगितले की, १९२३ मध्ये प्रणवाचा उपदेश तुला दिला होता व त्याचे सर्वव्यापीत्व प्रत्यक्ष दाखविले होते, व त्याच्याच अनुसंधानात आता मी महावाक्यांचा उपदेश करीत आहे. १९२३ साली ‘ॐ’कार प्रत्यक्ष करून तुला जणू काय यज्ञोपवित दिले. आता महावाक्ये प्रबोध करीत आहे. “ततो ब्रह्मोपदिष्टं वै सच्चिदानन्दं लक्षणम्, जीवन्मुक्तस्सदाध्यायन्नित्यत्वं विहरिण्यसि” तुझा गुरु शुकदेव आहे. शुकदेवाला उपदेश भगवान श्रीशंकरांनी दिला, म्हणून या रितीने हेच भगवान शंकर माझे परमगुरु आहेत.

*अथर्ववेद—‘अयं आत्मा ब्रह्म’—म्हणजे शरीरात असणारा प्रत्यगात्मा हाच प्रत्यक्ष ब्रह्म आहे अन्य कोणीही नाही. अशा प्रकारे जीवात्मा व परमात्मा यांचे ऐक्य दाखवून देतात.

सामवेद—‘तत्प्रमसि’—तत् शब्दाचा लक्षार्थ निर्गुण ब्रह्म व त्वंया शब्दाचा लक्षार्थ प्रत्यगात्मा. ‘असि’ त्वं व तत् चे ऐक्य दर्शविते.

यजुर्वेद—‘अहं ब्रह्मास्मि’—अहं म्हणजे देहापासून निराळा असा साक्षी (आत्मा) पूर्ण निर्गुण ब्रह्म आहे या अवस्थेची प्रत्यक्ष अनुभूति घेणे.

ऋग्वेद—‘प्रज्ञानं ब्रह्म’—ब्रह्म ज्ञानस्वरूप आहे व तेच ज्ञान सर्वव्यापी सत्-चित्-आनन्द या गुणांनी दाखविलेले परब्रह्म.

या सुमारास फणसवाडी विठ्ठल मंदिराचे मालक श्री. वसंतराव वामनराव पणशीकर यांचे मुंबईहून पत्र आले. बाबांनी त्यांना केलेल्या आज्ञेनुसार, निरनिराळ्या तेरा स्थानात पादुका स्थापून बाबांचा प्रचार करण्याचा त्यांचा संकल्प कळवून, त्यांनी माझा आशीर्वाद मागितला. त्यांना उत्साहप्रेरक उत्तर पाठविले असता, ते स्वतः तळोदला मला भेटण्यास आले. ते म्हणाले की, त्यांनी पुण्यात पादुका अर्पण केल्या होत्या. दुसऱ्या स्वतःच्या विठ्ठल मंदिरात स्थापन केल्या होत्या व आता तिसऱ्या अहमदाबाद येथे अर्पण करण्याचा त्यांचा मानस होता.

२३ मे, १९५४ ला घनश्यामभाई, केशवलाल, सौ. शारदाबहेन व गौरीबहेन यांच्यासह मी मुंबईला गेलो. बॉम्बे सेंट्रल स्टेशनवर पणशीकर त्यांच्या काही सभासदांसह आले व आम्हाला विठ्ठल मंदिरात घेऊन गेले. ते थून पादुकांसाठी चांदी देणारे सोनार प्रभुदास कानजी आम्हाला, आपल्या घरी घेऊन गेले व भोजन वगैरे आटोपल्यावर संध्याकाळी प्रभुदासनी आम्हाला विठ्ठल मंदिरात नेऊन सोडले. मंदिरात ज्या पादुका पणशीकर अहमदाबादला नेऊन अर्पण करणार होते, त्यांची माझ्याकडून विधिपुरस्सर करवून, नंतर मंदिराच्या बाहेर पिंपळाच्या झाडाखाली बाबांचा फोटो होता, त्याची त्यांनी आरती केली. तेथून आम्ही सरळ बोरीबंदरला जाऊन नागपूर एकसप्रेसमध्ये बसलो. पणशीकरांनी आमच्या बरोबर दोन माणसांना

पादुका घेऊन, त्या प्रासादिक करण्यासाठी शिरडीस पाठविले. शिरडीला पादुकांवर अभिषेक करून, बाबांचे सिंहासन, ज्यावर श्रीचा फोटो ठेवला होता, त्याच्याखाली पादुकांना प्रासादिक करण्यासाठी चोवीस तास ठेवले. अशा रितीने पादुकांना प्रासादिक करून ते दोघे मुंबईला दुसऱ्या तिसऱ्या दिवशी परतले. आम्ही सर्व २९ मे १९५४ रोजी शिरडीहून निघून मुंबईला आलो व नरहरिप्रसादांनी आमची व्यवस्था मालाडला केली होती, तेथे मुक्काम केला. त्यावेळी डिलाईल रोडवर ९४-डी माधवभुवनात चालणाऱ्या साईमंडळात संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांच्या आग्रहावरून गेलो. त्यातून स्तवनमंजरीचा गुजराथीत अनुवाद करण्याची प्रेरणा मिळाली. या प्रेरणेनुसार स्तवनमंजरीचा गुजराथी अनुवाद प्रसिद्ध झाला, ज्याची आता तिसरी आवृत्ती निघाली आहे.

त्यानंतर ३ जून रोजी मी, घनश्यामभाई व शारदाबेन बडोद्याला गेलो व तेथे दोन दिवस राहिलो. त्या दरम्यान एका संध्याकाळी घनश्यामभाई व त्यांच्या माडीवर राहणारे श्री. वकील व त्यांचे मित्र यांच्याबरोबर ज्युबिली बागेमध्ये फिरावयास गेलो. तेथे मुलं थोड्या अंतरावैर खेळत होती. घनश्यामभाई व वकील हे गप्पागोष्टीत गुतले होते व मी विचारमग्न होतो. मी या निर्णयावर येऊन पोचलो की, पंचतत्वाचे शरीर, मन, बुद्धी, अहंकार, वित्तासह विलीन होते आणि मग तर काहीच उरत नाही. प्रलय झाल्यावर जगताचे राहतेच काय? काहीच नाही. या निष्कर्षावर आलो आणि आम्ही सर्व मुक्कामावर परतण्यास बागेबाहेर पडलो. तेथे पीत वस्त्र परिधान केलेला एक साधू उभा होता. मला जाताना पाहून त्याने मला विचारले, “तुम्ही कोण? जैन साधु आहात?” मी ताबडतोब उत्तर दिले, ‘मी तर शंकराचार्याच्या संप्रदायाचा संन्यासी आहे.’ माझे भगवे वस्त्र पाहून सुद्धा ज्या अर्थी या साधुने मला वरील प्रश्न केला, त्यावरून मी समजलो की, बागेत तत्वासंबंधी केलेला विचार जैनांच्या शून्यवादाचा आहे आणि मी तर शंकराचार्याचा चुस्त अनुयायी, सतवादी आहे. लगेच मला माझी चूक उमगली आणि मला वाटले, ‘मी चुकेन तेळा टोचणी देत रहा’ ही माझी साईबाबांना भक्तमंडळातर्फे विनंती होती, ती ऐकून श्री साईबाबांनी स्वतः प्रकट होऊन माझ्या विचारातील दोष सुधारला किंवा त्या साधुच्या जिह्वेवर आरुढ होऊन त्याने जो मला प्रश्न केला, तो पुसण्यास प्रेरणा दिली.,

तलोदहून पणशीकर अहमदाबाद येथील तारकस भुवन येथे गेले होते व त्यांनी पादुकांची प्रतिष्ठापना अहमदाबाद येथे करण्याचा आपला निश्चय व्यक्त केला. मी त्यांना तारकस भुवन येथे पाठविले, हे पण त्यांनी सांगितले. तरीही तारकस भुवनात कोणीही त्यांचा आदर-सत्कार केला नाही व उलट काही उणे अधिक बोलले असावे. म्हणून त्यांनी त्या वेळीच तारकस भुवनाला पादुका अर्पण न करण्याचा दृढ निश्चय केला. मी श्री साई-सुमनचे चालक चोकसी यांच्या मार्फत पणशीकरांना कळविले की, सध्या पादुका अर्पण करण्यांचे तहकूब करावे. अहमदाबादला साईमंदिर होईल तेळा पादुका मागवून घेण्यात येतील आणि त्या वेळी त्यांनी तेथे जाऊन त्या अर्पण कराव्या. परंतु पणशीकर आपल्या निश्चयापासून ढळले नाहीत व त्यांनी नक्की केले की

कुठल्याही परिस्थितीत ठरविलेल्या दिवशी म्हणजे ज्येष्ठ शुद्ध १२ वीला रविवारी ते सर्व भक्तांसह अहमदाबादला येऊन मला पादुका अर्पण करणारच करणार. पत्राने व तारेने न येण्याची त्यांना विनंती व पादुका अर्पणविधि पुढे ढकलण्याचा आग्रह केला. संन्याशाला पादुका-स्वीकृति अयोग्य गणली जाते, इत्यादि त्यांना कळविले.

पादुका स्वीकारण्यास माझी नाखुषी पाहून मला कळविल्याशिवाय पणशीकरांनी १ जूनपासून उपोषण सुरु केले व १२ जून, १९५४ ला पादुका अर्पण करण्याचा आपला दृढ निश्चय पोस्टकार्डने कळवून माझी स्वीकृति कळविण्यास सांगितली. मी त्यांना काहीच उत्तर पाठविले नाही, तरीही ते स्वतः शुक्रवार ता. १० जून रोजी दत्त म्हणून उभे राहिले आणि मला म्हणाले, 'माझ्या उपोषणाचा आजचा दहावा दिवस आहे. जोपर्यंत तुम्ही या पादुकांचा स्वीकार करणार नाही, तोपर्यंत मी माझे अनशन व्रत सोडणार नाही. त्यांना समजावण्याचा खूप प्रयत्न सौ. कुमुदबहेन रावळ व त्यांचे गुरु श्री. नानुभाई व शेठ रतिलाल यांनी केला पण त्यांनी आपला हट्ट सोडला नाही. उलट ते मला म्हणाले, 'तुम्हाला या बाबतीत काहीच खर्च करावा लागणार नाही. आमच्या येण्याजाण्याचा, राहण्याचा, सोहळ्याचा व बँडचा सर्व खर्च आमच्या अंगावर आहे. आम्ही येथे नवखे आहोत, म्हणून आमचा कार्यक्रम नीट पार पडावा म्हणून पैशाशिवायची बाकीची मदत तुम्हाला करायची आहे. तुम्ही पादुका स्वीकारल्या नाहीत तरीही मी येऊन तुम्हाला त्या अर्पण करून येथे ठेवून जाईन. तुम्ही पादुकांचा स्वीकार करणार नाहीत, तोपर्यंत माझे उपोषण चालू राहिल, हे नक्की समजा.'

पणशीकरांचे प्रेम व आग्रह पाहून मला श्री साईकृपेने स्फुरले, 'संन्याशाचे व्रत, काया वाचा मने प्राणिमात्राविषयी अहिंसा पाळण्याचे असते. त्याच्याकडून प्रत्येकाला अभय प्राप्त झाले पाहिजे. ब्राह्मणाला भुके मारणे, निष्काम प्रेमाची अवगणना करणे हा संन्याशाचा धर्म खचित नाही.' या विचाराने पणशीकरांकडून पादुका स्वीकारण्यास मी राजी झालो. त्यामुळे त्यांना संतोष झाला. अनशन व्रत सोडण्यास सांगितले असता, 'पादुकाविधि झाल्यानंतर तुम्ही त्या स्वीकाराल तेव्हा ता. १३ जूनला मी भोजन करेन, तोपर्यंत माझे व्रत मी सोडणार नाही, असे ते उत्तरले व आपल्या निर्धारास चिकटून राहिले.

रविवारी सकाळी त्यांच्या बावीस एक माणसांचे भक्तमंडळ अहमदाबादला आले. त्यामध्ये राष्ट्रवाणीचे चालक, पडते कुटुंब व वाद्य वाजंत्रीसह संगीतकार होते. मी काही भक्तांसह गाडीवर त्यांना उतरून घेण्यास गेलो व त्यांचे स्वागत केले. वेटिंग रुममध्ये त्यांना बसवून श्री.दादुभाईनी स्वागत-गीत गायले. नंतर भीखुभाई रावळांच्या मोटारीत फोटो, तसेच पादुका ठेवून सर्वजण भजन करत करत त्यांना धर्मशाळेत नेण्यात आले. दुपारी भीखुभाईच्या मोटारीत पादुका व छबी सन्मानाने ठेऊन सर्व पाहुणे भजन करत बँडसह वाजतगाजत खजुरी पोळ येथे आले. पोळाच्या नाक्यावर त्यांचा सत्कार करण्यात आला व पताकांनी सुशोभित केलेल्या चौकात अर्पणविधि झाल्यावर पादुकांचा मी स्वीकार केला, नंतर भजन झाले. माझ्या वतीने सौ. कुमुदबहेनचे गुरु यांनी स्वागतपर भाषण वाचले व नंतर रात्री त्यांना साधे भोजन

देऊन स्टेशनवर भावपूर्ण निरोप देण्यात आला.

बाबांनी मला या पादुका माझ्या इच्छेविरुद्ध स्वीकारावयास लावल्या, त्यावरुन बाबा सांगत असावे की, केवळ ध्यान-समाधिच्या पाठीमागे न जाता मला गुरुपूजेचे अंगसुद्धा साभाळले पाहिजे. मठात आचार्याच्या पादुकांचे पूजन करतात हे आपत्या पाहण्यात येते. दुसऱ्या कोणाची अशी योग्यता दिसत नाही. तेक्हा माझी योग्यता तर काय? कुमुदबहेनने एकदा मला लिहिले होते की, मी साईबाबांच्या भक्तांच्या आचार्यपदी आहे, असे बाबा सुचवू इच्छितात. १९५३ साली संन्यास घेतल्यावर थोड्याच दिवसात दिगंबर अवधूत होण्याची माझी पात्रता नाही, हे बाबांनी अनुभवद्वारा मला दर्शविले. त्याप्रमाणे या पादुकांच्या घटनेवरुन बाबा सुचवू इच्छित होते की, सामान्य रित्या संन्यासी स्वर्गीय गुरुचे नाव कवचितच कुठेतरी सांगतात, घेतात किंवा गातात, परंतु ते घेतले पाहिजे व लोकहितार्थ त्याचा प्रचार करणे आवश्यक आहे. गुरुपूजेचे माहात्म्य मला दाखविले पाहिजे. शिवाय याने मला असे पण समजले की, या जगताचा, संसारी सृष्टीचा त्याग करून राहयचे नाही. उलट गुरु किंवा ईश्वरावर प्रेम, श्रद्धा आदि अनुकरणीय कर्म करून लोकांना तसे करण्यास प्रेरणा दिली पाहिजे.

फोटोची पूजा चालू असताना सुद्धा पादुकांच्या पूजन-अर्चनेचे महत्व काही आगळे आहे, ते काही अशी मला समजले. भरताने प्रभु रामचंद्राकडून पादुका मागून घेऊन त्याच्या अनुपस्थितीत पादुकांचा आदेश घेऊन त्या अनुसार राज्य चालविले. मला पण माझ्याकडे येणाऱ्या माणसांबरोबर याच प्रकारचा व्यवहार करायचा आहे. शिवाय पादुकांचे अलग पूजन अपरोक्ष ज्ञान होण्यासाठी असते. अलग प्रतीकाच्या पूजेने भेदमय भावना उपस्थित झाल्यास, त्या भावनेला स्वशारीरात अपरोक्ष करण्याचे हे एक साधन गणू शकतो. कारण षट्यक्रांचा विचार करता शिरोभागात जे सहस्रदळ आहे, त्याच्यात ह्या गुरुपादुका आहेत, अशी भावना करता करता अपरोक्ष ज्ञान होऊ शकते, म्हणजे ज्ञानमय दशोचा, परब्रह्म-अनुभव येऊ शकतो आणि आपण ब्रह्ममय होऊन जातो.

संन्यास घेतल्यानंतर बाबांनी मला आतापर्यंत वाचन, पाठ, पारायण आदि आदि साठी दिलेल्या सूचनांचा उल्लेख विगतवार न करता थोडक्यात मी एवढेच म्हणेन की, माझ्या अध्यात्ममार्गातील प्रगतिसाठी श्री साईबाबा सदैव माझ्या सह असल्याचा सतत अनुभव संन्यास घेतल्यावर येतच राहतो. दुसऱ्या कुणालाही गुरुस्थानी न ठेवण्याच्या माझ्या दृढ निश्चयामुळे, त्यांनी मला श्री उमादेवीचे दर्शन करवून महावाक्योपदेश सुद्धा भगवान शंकरामार्फत तलोद मुक्कामी दिला. संन्याशाची नित्यादि कर्म, भिक्षा आदि नियमांची कूपी माहिती मिळवून दिली. अध्यात्मिक प्रश्नांची अडचण उभी राहताच, पुस्तक प्रकरणे तसेच अमुक खड वाचण्याची सूचना पण वारंवार केली आहे, आणि अजून जरुर पडते तेक्हा करतच असतात. याच्यापेक्षा मला अधिक काय पाहिजे? शेवटी माझी त्यांच्या चरणी एवढीच प्रार्थना आहे की, ज्या ज्या सूचना त्यांनी या रितीने केल्या आहेत व यापुढे करतील, त्यांना अनुसरूनच माझे आचरण निरंतर राहो.